

EMBRIONDA QON AYLANISHI

Mamatraimova Farangiz Baxtiyor qizi

TerDU Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Mamasaidova Sevara O'rol qizi

TerDU Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Abdullayev Salmonbek Murodali o'g'li

TerDU Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotasiya: 21-kundan keyin embrionning qon aylanish doirasi shakllana boshlaydi. 21 dan 30 kungacha bo'lgan davrda embrion jigarida qon sintezi boshlanadi, bu yerda gematopoetik hujayralar shakllana boshlaydi. Ushbu rivojlanish bosqichi embrion rivojlanishining to'rtinchi haftasigacha davom etadi. Shu bilan birga embrionning yuragi ham rivojlanadi.

Kalit so'zlar: yurak, vena, arteriya, katta qon aylanish doirasi, ozuqa moddalar, kislorod, yo'ldosh.

Embrion rivojlanishi va tug'ilgunigacha bo'lgan hayoti davrida kerak bo'ladigan barcha ozuqa moddalar va kislorod ona organizmi hisobiga ta'minlanadi. Bu jarayon yo'ldosh orqali bajariladi. Yo'ldosh kapillyar tomirlari va unga keladigan tomirlar o'rtasida jadal ravishda sodir bo'ladigan modda almashinish embrion uchun kerakli moddalarni uzluksiz yetkazib berib turadi. Bu jarayon quyidagicha sodir bo'ladi. Bachadon arteriyasi yo'ldoshga kirib, embrionni kindik venasi orqali jigarga boradi. Kindik vena jigarga yaqin ikkiga bo'linib bittasi bevosita jigarga borsa, ikkinchisi esa pastki kovak venasiga quyiladi. Natijada arterial qonning bir qismi qopqa venasi venoz qoni bilan aralashib, jigarning tomir yo'liga tutashadi va jigar venalari orqali u ham pastki kovak venasiga quyiladi. Demak, kindik venasidagi arterial qonning hammasi venoz qonli tomirga tushib aralashib ketadi. Pastki kovak venasi yuqoriga ko'tarilib, yurakning o'ng bo'lmasiga quyiladi. O'ng bo'lmasidan qonning bir qismi bo'lmaslarga to'siqdagi ovalsimon teshik orqali chap bo'lmasiga o'tsa, ikkinchi qismi o'ng qorinchaga quyiladi. O'ng qorinchadagi qon yurak qisqarishi natijasida o'pka arteriyasiga o'tkazildi. Embrionda havo almashinish jarayoni bo'lmasligi, ya'ni o'pkalarning ishlamasligi natijasida o'z miqdordagi qon o'pka orqali yurakning chap bo'lmasiga quyilsa, asosiy qismi o'pka arteriyasidan Batalov yo'li orqali aortaga quyilib, tanaga tarqaladi. Aortaning pastga tushuvchi qismi embrion pastki qismlariga, oyoqlariga qon yetkazib beradi. Embrionning me'da osti arteriyalaridan kindik arteriyalari boshlanib, qorin devori orqali kindik halqasiga va yo'ldoshiga boradi. Embrion toza arterial qon bilan emas, balki aralash qon bilan ta'minlanar ekan. Embrionning yuqori qismi pastki qismiga nisbatan kislorod va oziq moddalarga boy tomirlari bilan ta'minlanadi. Shuning uchun bola tug'ilganda, uning pastki qismlari yaxshi rivojlanmagan bo'ladi. Bola tug'ilganidan so'ng yo'ldosh orqali qon aylanish tizimi to'xtab asosan o'pkalar orqali, ya'ni kichik qon aylanish sistemasi orqali sodir bo'ladi. Natijada Batalov yo'li, pastki kovak venasiga ochiladigan vena yo'li kindik arteriyasi va venasi 2-3kunda puchayib, boylamchalarga aylanib qoladi. Chap va o'ng bo'lmaslari orasida to'siq

ovalsimon teshigi ham asta sekin bitib ketadi Homila rivojlanishining to'qqizinchi haftasining boshidan qon aylanishi ishlay boshlaydi, uning yordamida embrion tomirlari yo'ldoshga qo'shiladi. Embrionga ozuqa moddalar yetkazib berishning yangi darajasida, hosil bo'lgan aloqa orqali sodir bo'ladi. To'qqizinchi haftasiga kelib, 4 kamerali yurak, asosiy tomirlar , klapanlar hosil bo'ladi 4 oyning boshida suyak iligi hosil bo'ladi, u eritrotsitlar va limfotsitlarni, shuningdek boshqa qon hujayralarini shakllantirish vazifasi oladi. Buncha parallel ravishda taloqda qon sintezi boshlanadi.

Xulosa qilib aytganda: Embriinning rivojlanishi va o'sishi uchun ozuqa moddalar juda muhim hisoblanadi. Shundan ko'rinib turibdiki qon aylanish sistemasi muhim ahamiyatga ega. Embriinning yuragida aralash qon bo'ladi. Yangi tug'ilgan chaqaloq aralash qon bilan ta'minlanganligi uchun tug'ilgandan yurib ketmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qodirov. E.Q. Odam anatomiyasi Toshkent-2007 229-230 betlar
2. Axmedov. N.K. ATLAS Odam anatomiyasi Toshkent "Tibbiyot nashri" 1996 545-547 betlar
3. Спаме.М.Р. Билич. Г.Л Анатомия человека 1989г 646
4. Erkin Qodirov O D A M ANATOMIYASI Muharrir Z. Axmedjanova Musahhiha M.Djuraeva Bosishga ruxsat etiidi 10.09.2007. Bichimi 60 x 84 '/16
5. www.ipni.com (International plants Name Index).
6. www.powo.com (Plants of the World Online).